

Борислав сміється (скорочено)

Іван Франко

I

На закладах будинку капіталіста Леона Гаммершляга, що прибув у Дрогобич з Відня, покалічило робітника Бенедя Синицю. За пропозицією майстра робітники збирають гроші, щоб допомогти його родині. Не дає грошей тільки будівничий, який, крім того, погрожує звільнити майстра з роботи.

II

Після закладин Леон і Герман пішли до Рифки, щоб домовитись про одруження Готліба з Фанні.

Герман думає про свого сина Готліба, який зовсім ні до чого не придатний. Навіть під час дворічного навчання у львівського купця він нічого не навчився, тільки дарма витратив гроші та знущався з інших.

Від Рифки вони дізнаються, що вона отримала листа від львівського купця, який повідомляє про зникнення Готліба. Є припущення, що він утопився, бо знайшли тільки одяг. Рифка кричить у розпачі на Германа, звинувачуючи його в усьому.

Ображений Леон повертається додому і складає плани помсти.

Герман вирушає у Львів шукати сина, який у цей час повертається в Дрогобич, одягнений, як вугляр. Він вимагає від матері грошей, а потім зникає.

III

Одужавши, Бенедьо повертається на роботу, але будівничий не приймає його, звинувативши у п'янстві, через яке того, мовляв, і покалічило.

Робітник іде до самого Гаммершляга, і той пропонує йому роботу муляра на будівництві парового млина в Бориславі. Наступного дня Бенедьо йде до Борислава та винаймає помешкання у старого селянина Матія.

IV

У хаті Матія збираються побратими: брати Басараби, "карбовий" Деркач, Прийдеволя, Стасюра та інші. Вони приходять для того, щоб розповідати одне одному про свої й чужі кривди від панів та карбувати їх на палицях, чекаючи відплати.

Бенедя приймають до братства, але він говорить, що помста не є виходом з важкого становища.

V

У Відні бельгійський хімік Ван-Гехт винайшов досконалий спосіб очищення земного воску, в результаті чого той не поступається бджолиному.

Дізнавшись про це, Леон підкупає асистента вченого. Сподіваючись на величезні прибутки, він укладає угоду з російською "Восковою спілкою" про доставку великої кількості церезину.

Під виглядом парового млина Гаммершляг будує нафтарню. Будівничий кидає роботу, бо не хоче працювати таємно. Його місце займає Бенедьо.

VI

Найнявши поліцію для розшуків сина, Герман їде у Відень у своїх справах. Він домовляється з Ван-Гехтом і запрошує його до Борислава працювати консультантом при будівлі нафтарні й видобутку церезину. Таким чином він перебиває плани Леона.

Після посухи починається голод, поширюються хвороби, що забирають життя багатьох людей. Герман радіє з народного горя, бо зможе знизити платню робітникам.

У Львові він дізнається про долю сина й приїжджає додому. Рифка в цей час отримує від сина листи та таємно передає йому гроші.

Готліб повідомляє, що закохався у гарну дівчину, але ще не знайомий з нею.

VII

Матій розповідає Андрусеві та Бенедьові про стихійний селянський бунт проти дрібних підприємців, що стався чотирнадцять років тому. Спричинили його шахрайські видурювання у селян їхньої землі. Тоді було вбито селянина Максима, дворічну дочку якого, Марту, Матій забрав до себе. Потім вона виросла, вийшла заміж за робітника Івана Півторака. Чоловік Марти сподівався купити на зароблені гроші ґрунт у селі, а гроші віддавав на зберігання Морткові. В день отримання грошей Іван зник, а потім його знайшли в нафтовій ямі.

Матій підозрює Мортка в убивстві, але судовий процес було припинено.

Андрусь пригадав, що того рокового дня бачив Івана в корчмі з Мортком. Зрадивши, що знайшовся свідок, Матій вирішує знову розпочати процес.

VIII

Бенедьо вважає, що робітникам треба об'єднатися в боротьбі за свої права. Він говорить про це побратимам і пропонує створити загальну касу.

IX

Товариство побратимів збільшується, бо незадоволення робітників своїм становищем все більше зростає.

Початок боротьбі поклало розкрите шахрайство одного з касирів, який недоплачував робітникам по одній копійці за кожен день роботи.

X

На нараді Бенедьо пропонує, щоб кожна кошара мала свою касу, частину якої мусить витрачати на свої нужди, а частину здавати до головної каси.

XI

Леон задоволений, що Бенедьо закінчив будівництво достроково, і доручає йому підібрати трьох чесних робітників, які б не розголосили таємниці виготовлення церезину.

Підприємці розповідають Гаммершлягу про бунти робітників та про створення загальної каси. Леон заспокоює їх, бо вважає себе лібералом. Нехай робітники самі допомагають собі та не вимагають цього від капіталістів. Пропонує навіть зробити робітничий рух легальним.

Іцик Баух тривожиться і вимагає викликати жандармів. Сень, почувши це, спішить попередити побратимів.

XII

Гетліб і Фанні знайомляться, хлопець говорить, що він зовсім не вуглярчук. Тепер він мусить з'явитися перед дівчиною в гарному одязі, тому знову вимагає грошей у матері. Але та вже не може допомогти.

Герман здогадується про місцезнаходження сина, але мовчить. Він вимагає його повернення й відмовляється давати гроші. Це призводить до сварки між чоловіком і жінкою.

Герман повністю зайнятий справами побудови нафтарні. Вирішує перебудувати стару для нових потреб. Голод дає йому змогу використовувати робочі руки майже задарма.

XIII

Робітники готуються до страйку, але намагаються приховати свої плани. Підприємці, заспокоєні поведінкою робітників, починають ще жорстокіше їх експлуатувати.

Для початку страйку ще не вистачає грошей. Щоб поповнити касу, Сень Басараб та Прийдеволя обкрадають квартиру Іцика Бауха, який від переляку вмирає.

Бенедьо проти таких заходів, але іншого виходу немає. На вкрадені гроші закупаються продукти. У різних місцях робітники розставляють свої сили, щоб не пустити заробітчан до страйкуючого Борислава.

XIV

Хата Матія стає осередком робітничого руху. Побратими ховають харчі по таємних складах.

Посланці з Борислава йдуть у навколишні села, щоб розповісти про страйк та організувати підтримку.

Страйк починається.

XV

Фанні чекає свого романтичного героя, і ось перед нею з'являється добре одягнений Готліб та розповідає, що він — син Гольдкремера. Виявляється, що батько Фанні вже просив про їхнє одруження, але мати Готліба не хоче про це й чути.

Розгніваний хлопець іде до матері і змушує вирішити питання про його одруження. Рифка йде до Леона з проханням, але Леон відмовляється.

В цей час починається страйк, і Герман виїжджає до Борислава.

XVI

Бориславські робітники викликають у Германа тривогу. Він просить Леона привести інших працівників, щоб зламати опір страйкарів.

На нараді у Германа Леон розповідає, що страйкарі побили його, коли він намагався привести інших робітників.

Герман збирається дізнатися про вимоги страйкуючих.

XVII

Гольдкремер вмовляє робітників припинити страйк. Ті висувають свої вимоги, які підприємець тепер має обговорити з іншими.

Леон пропонує допомогти страйкарям, підприємці поповнюють їхню касу, яку Мортко потім викрадає.

XVIII

Ван-Гехт довідується про те, що хтось збирається постачати в Росію церезин. Приїхавши до Дрогобича, він радиться з Германом і випадково дізнається про діяльність свого колишнього асистента.

XIX

Готліб дізнається, що тепер батько Фанні не хоче їхнього одруження. Молоді вирішують, що якби Леон був бідний, то згодився б на їхній шлюб. Рифка радить синові підпалити фабрику церезину.

Готліб з радістю погоджується.

XX

У хаті Матія зібралися на раду побратими. Ніхто не знає, що робити далі. Андрусь Басараб пропонує підпалити гніздо панів і закликає всіх до помсти. Бенедьо не погоджується, тому побратими розколюються на дві партії. Синицю підтримують всього двоє, надії його не справдилися.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Повість "Борислав сміється" зображує зародження капіталізму на західноукраїнських землях. Визискування та пригноблення робітників сприяє поступовому формуванню свідомого робітничого руху, але це є процес довгий і болісний.

Образ Бенедя Синиці — образ свідомого робітника, який прагне мирним шляхом поліпшити становище робітничого класу.